

MELOMAAN

Helmekaala. Linnupuu Anne.
Võru 2003

Seto Kuningriigi päeval tänavu augustis oli müügil CD, mille kaanelt vaatab vastu rahvarõivastes Linnupuu Anne – üks paremaid setu laulu oskajaid tänapäeval. Kui seda püha kümme aastat tagasi esimest korda peeti ja selle käigus ka sõnaseadja improvisatsioonioskus proovile pandi, võitis Anne Linnupuu kuninga parima sõnaseadja tiitli ja sai hiljem ka leeloakadeemiku nimetuse.

Anne (Anna) Linnupuu, kes on sündinud 1925. aastal Tääglova külas Mokroluga nulgas, elab juba ammu Võrus. Et aga laul on setukeste elu loomulikuks koostisosaks, kogus ta sealgi kokku oma laulukoori, kuhu on lisaks *sõnalisõlõ* kuulunud *killõ*-laulja Veera Kaupo ning *torrõ*-lauljad Maria Tuvi, Virve Raag, Silvi Eksin, Anita Punamäe ja Milja Udras (täpsemaid andmeid ei eeslaulja ega tema leelokoori kohta CD-lt ei leia, kuigi kõrva järgi on laulu “Näio liin” sõnu eest öelnud keegi teine). Küll aga oli plaadi ostjal võimalik sealtamast kaasa saada voldik, mis on ilmselt koostatud leelokoori Helmekaala 15. aastapäevaks. Sealt loeme, et Anne Linnupuu oma kooriga astus esmakordselt publiku ette 2. augustil 1986 Obinitsa leelopäeval ja juba aasta hiljem kutsuti nad Võru kultuurimaja Kannel ansambli hulk. Järgnesid esinemised Peterburis, Petseris, Joensuu, Hamburgis, Göteborgis ja muidugi kodukandis. Tallinna publikule on Helmekaala tuttav Peeter Lauritsa, Marika Blossfeldti jt multimeediaetendusest “Pühamu” (Niguliste kirikus 1997), aga ka folkloorifestivali “Baltica” kavade.

Leelokoori repertuaarist on CD-l 14 laulu, neist kuus tärnikesega märgitud. Tagakaanel on seletus, et “*tärnikõisiga*

laulõlõ om Anne esi sõna säädnü, tõsõ omma kuuldu kodokandist ja mõnõ sõna omma raamatidõ seest löütü”. Sõnu ja nende esitust kuulates ei jää aga kahtlust, et kõik nad on seatud vastavaks Linnupuu Anne arusaamadele laulu ilust ja laulmise ülesannetest. Kuuldud või loetud teksti täpselt kordamisest ei tule setu laulus midagi välja, kui esitaja tahab oma nägu ja sedakaudu setu laulu omapära alles hoida. Ka need laulud, kus taga on kumamas mõni tuntud laulutüüp, nagu “Püssil püütav” (7) või “Ilmatütar” (12), on Annel oma mõtlemise järgi märgitud ja suupäraseks sätitud. Sõnad ongi selle CD suurim vara – ühtekokku on tunni ja üheteistkümneminutilise pikkusele plaadile mahtunud 484 värssi. Need kõik on tavapärasel kombel esitatud: eestitle- ja värssi kordab enam või vähem täpselt mitmehäälnel koor. Setu värss on aga alati pikem regivärsist, seda eeskätt sõnakorduste abil (*kui mi ks olli, kui mi olli noorõ näio*). Mõnikord on korraga ka kaks värssi öeldud, mõnikord värsile refrään lisatud. Igal juhul on kuulajal küllaga tegemist, et arhaismidest ja poeetilistest kujunditest küllastatud keelest aru saada, need parallelsimulatsioonidesse jaotada, alliteratsiooni ja vokaalharmooniat kuulata ning lõpuks ka veel laulu süžeed jälgida.

Setu laulude muusikaline külg on kerge- mini jälgitav, sest sama viis kordub, olgugi varieerudes, kogu laulu kestel ja on sobival juhul kasutusel ka teistes lauludes. Linnupuu Anne viisid esindavad ootuspäraselt tema kodukandi, Lääne-Setu (Obinitsa ümbruskonna) meloodiaid. Enamasti on tegemist helireaga, mis sisaldab astmeid *fis-g-a-h* ja laieneb allapoole. Harjunud kuulaja kõrv leiab siit tantsuviise (3, 9: *pööra ääl*), jutustavate laulude viise (1, 14: *pikk ääl*), aga ka Põhja-Setust laenatud paadiga sõitmise viisi (4: *järve ääl*) ning isegi muistse pulma- viisi (8). Kuulajat ei jäta mõjutamata Anne kaunis tämber, tema oskus õigel ajal tugiheli kõrgust langetada või tempot aeglustada.

CD “Helmekaala” on paras pähele bibliograafidele, sest sealt puuduvad helipublikatsiooni arvelevõtmiseks ja levitamiseks vajalikud kirjed esitajate, salvestajate ja CD koostajate kohta. Samas on see väga huvitav leid mitte ainult Mokroluga nulga rahvale, vaid ka igale rahvapärasest laulmisviisist huvitunud inimesele Eestis ja kaugemalgi.

Vaike Sarv